

sa, aquella saviesa popular que quasi ha estat patrimoni exclusiu dels grans militants polítics i sindicalistes de la nostra Catalunya de l'època de la clandestinitat.

Personalment, he tingut l'oportunitat de conèixer personatges semblants, que ara ja són relativament grans, i puc assegurar que, desgraciadament, se n'ha perdut quasi la mena. Recordo concretament un anar- quista de Sant Andreu, que encara viu, d'ofici paleta, el qual havia estat condemnat pel règim franquista dels anys 40 a la pena capital. Quan va esclatar la guerra mundial, la segona, com que les coses a en Franco ja no li anaven tan bé, va commutar-li la pena de mort i va passar a treballar en obres públiques del règim: pantans, ponts, carreteres i el monument del «Valle de los Caidos». Posteriorment i anar contemplant com, a través d'indults, amnisties i redempció de les seves penes pel treball, li era substancialment rebaixada la condemna fins a veure re-

amament que es pugui manifestar interessat en aquesta lectura.

L'interès fonamental de *Postguerra* radica precisament en això: el punt de vista d'un jove de les Joventuts Socialistes sobre el moment que visqué el país els anys de la repressió franquista més dura. Tot plegat emboicallat en una originalitat que genera precisament la singularitat del seu testimoni: el retrat d'un moment històric viscut en el context d'un poble rural i industrial alhora.

Els tricorns de la Guàrdia Civil, l'orgull i l'arrogància dels qui es veien vencedors, la por i la lluita secreta dels qui es trobaven entre els vençuts, la hipocresia d'una societat que jugava descaradament el joc que li convenia en aquells moments, la concentració falangista a Barcelona, etc., etc.

Tinc la impressió — i no crec que sigui un disbarat el que pretenc insinuar — que qualsevol poble de Catalunya

minades al·lusions contingudes en el text.

Tot ha acabat en escridassades, perquè quan la raó té la força, no hi valen subterfugis ni escapatòries. *Postguerra* és el fidel espill d'una època que els que l'han viscut i els que no l'hem patit directament hauríem de conèixer i no oblidar. No pas per la morbositat malsana de posar la mà a l'arada i mirar enrera, sinó perquè és impossible comprendre els mals del nostre país i les seves dificultats sense tenir present i intentar comprendre el que ha estat el nostre passat més recent.

Cal dir, també, que la trama històrica d'aquesta crònica ha estat hàbilment emmarcada en una història d'amor que té la gran virtualitat de fer revivre les emocions d'un altre com si es tractés d'un mateix. És una altra raó que ens ajuda a comprendre un element molt viscut i quotidià que s'inscriu així mateix en el context social de l'època.

Creç que el lector de PUNT DIARI m'ho agrairà sempre més.

«Panorama amb dona», obra entorn de la repressió

Miquel Pairoli

No podríem parlar de *Panorama amb dona*, la novel·la de Miquel Àngel Riera que aquesta tardor ha publicat Eds. 62, sense fer referència a les tres anteriors novel·les de l'autor, amb les quals *Panorama amb dona* té tants lligams. Fa deu anys, amb *Andreu Milà*, Riera iniciava una obra novel·lística molt singular, una obra que, al marge de les tendències que han definit l'època, perseguia una anàlisi, una definició de les formes més invariables, més profundes, més conflictives de l'esperit humà. Per això Riera ha acotat el terreny, ha triat un espai — la ruralia mallorquina — i una situació molt concreta — la Guerra Civil — per realitzar la seva creació/investigació. La narrativa de Riera pot provocar moltes interpretacions errònies si ens hi apropem amb idees elementals i preconcebudes. Així, hom s'equivocarà de mig si considera les novel·les de Riera com a una mena d'edificació d'un mite a la manera sud-americana o a la manera de Llorenç Villalonga, i encara s'equivocarà més aquell qui arronsi les espatilles tot dient: «Va, una mà més de la Guerra Civil». El que fa Riera és més complex, es tracta d'una indagació en l'esperit humà, en les nostres passions i en les nostres debilitats, en els temors, en els anhels, en les grans tradicions que conformen la condició humana. Riera cerca allò perenne de l'esperit humà, més que allò circumstancial, allò pregona més que allò superficial, per això és lògic que no es mogui d'una circumstància temporal i geogràfica concreta.

Panorama amb dona, la més recent creació novel·lística

tica de Riera, és una novel·la entorn de la repressió. Som als anys de la Guerra Civil. Fracassada la temptativa d'intervenció militar de Mallorca, a les viles i als pobles les forces integristes han iniciat una repressió contra tots aquells que siguin suspects de progressisme. A l'àmbit reduït dels pobles, tot ve agreujat per les envages i per les revenges personals. La por esdevé una teranyina opressiva, la delació, un plaer secret, llargament covat. Un dia Na Gabriela sap que el seu marit ha estat afusellat. La novel·la serà el relat de la seva llarga i tortuosa venjança.

Totes les novel·les de Miquel Àngel Riera es basen a l'entorn d'un personatge central. A *Panorama amb dona*, per primer cop, és un personatge femení el que actua com a eix de la novel·la. Un personatge femení autènticament antològic, d'una força extraordinària. Aquesta Gabriela de la Vinya Nova és una autèntica creació. Dona de poble, elemental, plena d'atavismes, posseïdora d'una vitalitat exuberant, ve a ser el paradigma de tota una manera d'entendre la vida. Així com l'amo en Cosme de *L'endemà de mai* — l'anterior novel·la de Riera — era un personatge d'arrel faulkneriana, complex, decadent i adolorit, aquesta Gabriela esdevé un personatge ple de bon sentit, impetuós, obert al goig i a un concepte generós i hedonista de la vida que la fa ben propera a aquell inoblidable «Alexis Zorba» de Kazantzaki.

Aquest personatge, però, es troba en una situació quasi límit. Cada dia sent a prop el fel de la violència, la sotragada de la mort. I aleshores la seva lluita consistirà a

esbrinar quines són les arrels d'aquesta violència i d'aquesta mort. En últim terme, la novel·la és una reflexió sobre el poder i també sobre el sexe. És el poder, el combat per defensar uns privilegis, de vegades no estrictament materials, allò que genera la violència i la mort. El poder no és presentat a la novel·la com a un ens abstracte ni com a una passió, és quelcom que s'anirà materialitzant, que anirà prenent forma de manera progressiva, que anirà adoptant uns perfils ben definits. En acabar la novel·la, quan Gabriela assoleixi el nucli final d'aquest poder — la família Gosauba — en podrà percebre tota la corrupció, tota la degeneració. El sexe, en canvi, és allò que allibera, allò que humanitza en un món ple de violència i de dolor. La relació sexual apareix a la novel·la en els moments més tràgics, en els moments de més soledat o de més perill i esdevé comunicació i tendresa. Davant el poder que destrueix, el sexe que crea, davant el poder que deshumanitza, el sexe que enriqueix. Per això la venjança de Gabriela només pot aconseguir-se de la manera que s'acomplirà al final de la novel·la.

Panorama amb dona és una novel·la d'estructura compacta i ben travada, en la qual el relat s'agilitza progressivament, és una narració molt treballada, amb uns personatges matissadíssims. És escrita amb aquesta prosa tan personal de Riera, de frase llarga, de sintaxi rica, ben ritmada, curulla de mallorquinismes. Llegir *Panorama amb dona* és descobrir i recrear una ficció madura, densa, intel·ligent.